

Natur og natursyn

Etter å ha arbeidet med dette kapitlet skal du:

- kjenne til hva to ulike natursyn (det teleologiske natursynet, det mekanistiske natursynet) går ut på, og hva som skiller dem;
- vite ved hva evolusjonsteorien forteller oss om liv og forholdet mellom mennesker og dyr;
- kunne gjøre rede for hvordan synet på naturen endret seg i det 20. århundres fysikk;
- ta stilling til om natursyn har med etikk å gjøre.

11.1 Mennesker og natur

Naturen er det vi lever i, men også det vi lever av. I vid forstand omfatter naturen hele den fysiske virkeligheten som omgir oss. Her er vi del av et yrende mangfold av liv som omfatter alle de levende vesenene, fra de minste virus og encellede organismer til de største pattedyrene, som elefanter og blåhvaler. Vi er knyttet sammen på utallige måter, og trenger hverandre for å overleve. Alene, uten at

andre levende vesener fantes, ville vi være ingenting. Vi trenger også de fysiske omgivelsene våre; landskapene, atmosfæren, havet, og ressursene som finnes der. Til sammen utgjør de fysiske omgivelsene og mangfoldet av liv livsgrunnlaget vårt.

Dette livsgrunnlaget er truet både av den menneskeskapte globale oppvarmingen som skyldes at vi utilsiktet har endret forholdene i atmosfæren og i havene på en måte som gir temperaturøkning, og av det tapet av natur som skyldes at vi har breddt oss utover mesteparten av kloden, slik at det ikke lenger finnes noen områder på jorda som ikke er preget av menneskelig påvirkning. Det er mer klimagasser i atmosfæren enn noen gang før. Urbanisering og avskoging har ført til at det knapt er vill natur igjen. Selv det vi oppfatter som vill natur, viser seg oftest ved nærmere undersøkelser ikke å være det. I Sør-Norge er for eksempel de fleste vassdragene utbygd, store områder er egentlig beitemark, og skogen er plantet av oss. Kun områder av verdenshavenes dyp er fortsatt uberørt av mennesker, men planer om gruvedrift på dyphavsbunnen truer også økosystemene der.

Etter den industrielle revolusjonen og særlig i det siste århundret har vi mennesker omformet og påvirket naturen i så stor grad at tidsepoken vi nå er inne i, gjerne kalles for antropocen; «menneskets tidsalder» (anthropo fra gresk: menneske) (Crutzen, 2002; Biello, 2015). I iveren etter å hente ut ressurser til å opprettholde vår levestandard og livsstil er vi blitt til en kraft som skader selve biosfæren vi puster i og jorda vi bor på og de andre levende organismene som vi deler den med. Dette har skapt både en miljøkrise og en naturkrise. Denne kritiske situasjonen krever